

500 GODINA LIBRA

Kolokvij u povodu visoke obljetnice
Libra od mnozijek razloga,
Dubrovnik 1520.

Dubrovnik / Zagreb, 23. listopada 2020.

Kolokvij je upriličen pod pokroviteljstvom
Razreda za filologiju HAZU

libro.ffzg.hr

PROGRAM KOLOKVIJA

Knjižnica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti
Trg Josipa Jurja Strossmayera 14, Zagreb

10:00

Otvaranje kolokvija

10:15 – 11:45

Voditeljica: Dolores Grmača

Matco Žagar

Libro od mnozijek razloga u kontekstu dubrovačke ćiriličke pismenosti 5

Kristian Paskojević

Grafija pisarskih ruku *Libra od mnozijek razloga* 7

Vuk Tadija Barbarić

Usporedba grafijskih rješenja u četirima šesnaestostoljetnim ćiriličnim rukopisima dubrovačke provenijencije 9

Vera Blažević Krezić i Ivana Eterović

Pogled na jezik *Libra od mnozijek razloga* u kontekstu hrvatskih književnojezičnih koncepcija 16. stoljeća 11

12:00 – 13:30

Voditeljica: Ivana Brković

Barbara Lomagistro

Pismo *Libra od mnozijek razloga* u okviru pisarske djelatnosti u Dalmaciji 13

Marinka Šimić i Antonija Zaradija Kiš

Cvijet kreposti u *Libru od mnozijek razloga*: animalističke i lek-sičke osobitosti 15

Amir Kapetanović

Priča o premudrom Akiru iz Libro od mnozijek razloga u odnosu na starije i mlađe hrvatske tekstne inačice i njihove različite jezične stilizacije 17

Lejla Nakas

Skazanje i pripovijedanje od suda velikoga (Libro od mnozijek razloga 49a-56b) 19

— *Stanka za objed*

15:30 – 17:45

Voditelj: Mateo Žagar

Josip Vučković

Pamćenje budućnosti: Sud veliki Gospodinov u ćiriličkome Libru od mnozijek razloga i hrvatskoglagoljski srednjovjekovni narativni prikazi Posljednjega suda 21

Vesna Badurina Stipčević

Apokrifni tekstovi u Libru od mnozijek razloga 23

Milica Mikecin

Apokrifni tekstovi o Abrahamu u Libru od mnozijek razloga 25

Marija Ana Dürriegl

Za ljubav Isukarsta – pripovijest o sv. Julijanu 27

Dolores Grmača

Usporedba hagiografija u Libru i u Dubrovačkim legendama 29

Predviđeno je da izlaganja traju po 15 minuta.

Diskusije slijede nakon svake sesije.

18:00

Predstavljanje faksimila i latiničkog prijepisa *Libra od mnozijek razloga* 1520, Matica hrvatska, Zagreb 2020.

Mateo Žagar

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku

Libro od mnozijek razloga u kontekstu dubrovačke ćiriličke pismenosti

Libro od mnozijek razloga (1520) , osim po svojoj književnopovijesnoj važnosti, i po tome što je jedan od najvažnijih spomenika hrvatskoga književnoga jezika štokavskoga izraza 16. stoljeća, iznimno je bitan izvor za proučavanje posebnosti i raznolikosti zapadnoćiriličkoga pisanja. Nastao na prostoru s dugom ćiriličkom tradicijom, barem još od 11. stoljeća, velikoga je opsega (180 folija), prepisivalo ga je šest ruku (četiri izvornih, dvije naknadne) prema starijima, uglavnom čakavskim/glagoljičkim predlošcima, a i prema ćiriličkim uzorcima izravno prevedenima s talijanskoga. Prema posebnostima izvedbe slova, minuskulnoj organizaciji redaka i prema ortografiji posve se uklapa u tradiciju zasvjedočenu u diplomatskim spisima slavenske kancelarije od 12. stoljeća (čuvanima u dubrovačkom Arhivu), u ostalim rukopisnim svescima napisanima u Dubrovniku u približno isto vrijeme (u srednjem vijeku i ranom novovjekovlju), te u istodobnim tiskanim izdanjima pripremanima u 16. stoljeću u Dubrovniku. Premda minuskulno zapadnoćiriličko pismo predstavlja cjelinu neovisno o raznolikoj funkcionalnosti tekstova, čini se da barem u 16. stoljeću ima osnove ugrubo postaviti razliku između diplomatske ćiriličke minuskule (zasvjedočene u ispravama) i one kojima su se pisale reprezentativne knjige beletrističkoga sadržaja. Intenzitet pisanja ćiriličkom, prepisivanja i autorskog oblikovanja, zasigurno je bio puno veći nego što nam to reprezentiraju sačuvani pisani spomenici, ali – čini se – i nije bio toliko bogat da bi se dokraja mogla iskristalizirati dva funkcionalno i morfološki definirana pismovna tipa. To, naprimjer, znači da u diplomatici nikada nije došlo do punog oblikovanja kur-

ziva kao pismovne inačice prije svega prilagođene potrebi za brzim pisanjem (Riječ je o maksimalno provedenoj slovnoj koordinaciji, što predstavlja posljednji stadij minuskulizacijskih procesa). Zadatak nam je provjeriti, primjenom komparativne metode na reprezentativnom korpusu, u kojoj se mjeri funkcionalno razlikovanje pisanja ćirilicom početkom 16. stoljeća u Dubrovniku – u navedene dvije grane (diplomatska i knjiška minuskula), odrazilo u karakterističnoj individualizaciji njihova pismovnog izraza (sve u skladu s načelima latinske i ćiriličke paleografije).

***Libro od mnozijeh razloga* (1520) in the context of Dubrovnik's Cyrillic literacy**

Libro od mnozijeh razloga (1520), aside from its value to literary history as one of the most important monuments of the 16th century Croatian Štokavian literary language, is also an exceptionally important source for the study of the idiosyncrasies of western Cyrillic writing. The manuscript originated in an area with a long Cyrillic tradition (since at least the 11th century); it is lengthy (180 folios), it was transcribed by six hands (four original, two later) according to older, mainly Čakavian Glagolitic templates and Cyrillic texts directly translated from Italian. According to the letter execution, the minuscule line organisation, and the orthography, it fits perfectly into the tradition witnessed in diplomatic texts of the 12th-century (held in the archives of Dubrovnik), in other manuscripts written in Dubrovnik at roughly the same time (Middle Ages and early modern era), and in contemporaneous printed editions prepared in the 16th century in Dubrovnik. Although minuscule western Cyrillic script comprises a whole independent of the various function of texts written in the script, there seem to be grounds upon which to differentiate between 16th-century diplomatic Cyrillic minuscule (used in documents) and the script used to write books of fiction. Writing in Cyrillic script, transcription, and was surely much greater than the surviving written monu-

ments indicate; however, it seems this volume was not great enough for two functionally and morphologically distinct types of script to crystallise. Our task is to verify the extent to which the functional differentiation between these two branches of 16th-century Cyrillic writing in Dubrovnik (diplomatic and book minuscule) is reflected in the individualisation of their scriptal expression (in accordance with the principles of Latin and Cyrillic palaeography) through the implementation of comparative methods on a representative corpus.

Kristian Paskojević

Staroslavenski institut, Zagreb

Grafija pisarskih ruku *Libra od mnozijeh razloga*

Libro od mnozijeh razloga, rukopisna knjiga nastala u Dubrovniku 1520. g., karakteristična je po šarolikom sadržaju i izboru tema koje obuhvaća (dijelovi evanđelja, poučne legende, molitve, pa čak i dijelovi horoskopa i sanjarice). Osim toga, kako je *Libro* sastavljen od više dijelova (preciznije njih 5) naknadno povezanih u jednu cjelinu/zbornik, ne iznenađuje činjenica kako su pojedine dijelove *Libra* pisale različite pisarske ruke. Milan Rešetar, čije je intenzivno istraživanje ovog kulturnog blaga urodilo i opsežnim paleografskim istraživanjem s ćiriličkim transliteracijama, spominje tri glavne pisarske ruke i četvrtu koja je uglavnom dodavala naslove pisane crvenom tintom, a uz to još i dvije mlađe ruke koje su dopunjavale prazan prostor što je ostao na kraju pojedinih dijelova rukopisa (Rešetar 1926: XII – XIII.). Ukoliko pribrojimo i te dvije mlađe ruke koje su unosile neke manje dopune, dolazimo do broja od čak 6 različitih pisarskih ruku, odnosno pisara koji su sudjelovali u stvaranju ovog jedinstvenog spomenika književne kulture.

Glavna zadaća ovog paleografskog istraživanja je analiza grafije navedenih pisarskih ruku (pisara) i komparacija slovnih oblika s ciljem identifikacije razlika/sličnosti između svih pisarskih ruku/pisara s naglaskom na pojedine grafijske karakteristike u smislu morfologije pojedinih slovnih oblika. Još jedna bitna zadaća istraživanja je i prepoznavanje mogućih poveznica između pisara i različitih tipova pisma (primjerice, približava li se pojedini pisar grafijom ustavnom tipu pisma ili kurzivu? Iako je jasno kako svi navedeni pisari pišu ćiriličkom minuskulom, ovakve razlike ne smiju biti do kraja isključene).

Variations in the scribal practice of the hands in *Libro od mnozijek razloga*

Libro od mnozijek razloga, a manuscript created in Dubrovnik in 1520, is characterised by its varied content and selection of topics (parts of the Gospel, instructive legends, prayers, and even parts of the horoscope and interpretations of dreams). Aside from this, as the book is composed of five parts that were later combined into a single miscellany, it is unsurprising that certain parts of *Libro od mnozijek razloga* were written by different hands. Milan Rešetar, whose intensive research into this piece of cultural heritage resulted in comprehensive palaeographic research and Cyrillic transliterations, mentions three main hands, as well as a fourth which mostly added titles written in red ink. He also notes two more recent hands that filled in empty spaces at the end of certain parts of the manuscript (Rešetar 1926: XII–XIII). If we include the two more recent hands that introduced small additions, a total of six different scribes participated in the creation of this unique monument of literary culture.

The main task of this palaeographic research is to analyse the graphemics of these hands (scribes) and compare their letter forms in order to identify differences or similarities between all of them, with a particular focus on individual graphemic characteristics as regards the morphology of individual letter forms. Another important

task of this research is to identify possible connections between the scribes and various types of script (e.g. do the letter forms of any of the hands tend towards uncial or cursive? Although all hands clearly wrote in Cyrillic minuscule, the presence of such differences cannot be fully excluded).

Vuk-Tadija Barbarić

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Usporedba grafijskih rješenja u četirima šesnaestostoljetnim ćiriličnim rukopisima dubrovačke provenijencije

Analiza i usporedba grafijskih rješenja provest će se na sljedećim četirima ćiriličnim štokavskim rukopisima za koje je poznato da su nastali na dubrovačkom području ili su u vezi s Dubrovčanima: 1. *Libro od mnozijek razloga* dovršen 1520. godine; 2. *Dubrovački dominikanski lekcionar* pisan približno 1520. godine; 3. *Lajpciški lekcionar* nastao u trećoj četvrtini 16. stoljeća; 4. *Ortus anime* pisan 1567. godine vjerojatno u beogradskoj koloniji dubrovačkih trgovaca.

Lekcionari su najvećim dijelom ispunjeni biblijskim čitanjima, prilagođenima dubrovačkom području iz *Lekcionara Bernardina Splićanina*, dok su ostala dva teksta heterogena po sadržaju. No sve ih povezuju na početku navedene karakteristike, od kojih je za naše potrebe najvažnije to da je riječ o rukopisnoj ćirilici šesnaestoga stoljeća.

O sličnostima i razlikama među grafijama navedenih rukopisa govorit će se i na osnovi literature i na osnovi vlastitih istraživanja te će se one pokušati i objasniti. Očekivano je da će najviše riječi biti o bilježenju palatalnih glasova koje danas uobičajeno zapisujemo *lj* /*lj*/ i *nj* /*nj*/, ali kontrastivna analiza obuhvatit će pisanje i svih ostalih

glasova kod kojih se ustanovi postojanje razlike među rukopisima ili unutar dijelova pojedinoga rukopisa.

A comparison of graphemic solutions in four 16th-century Cyrillic manuscripts from Dubrovnik

Graphemic solutions will be analysed and compared in the following four Cyrillic Štokavian manuscripts known to have been written in Dubrovnik or to be connected to its citizens: 1. *Libro od mnozijekh razloga*, completed in 1520; 2. the *Dubrovnik Dominican Lectionary*, written around 1520; 3. the *Leipzig Lectionary*, written between 1575 and 1600; 4. *Ortus anime*, written in 1567, likely in a colony of traders from Dubrovnik in Belgrade.

The lectionaries are filled with biblical readings from the Čakavian Lectionary of Bernardin of Split altered to suit the dialect of Dubrovnik, while the other two texts feature heterogeneous content. However, all of these texts are connected in that they were created in Dubrovnik, use the dialect of Dubrovnik and its unique 16th-century Cyrillic script.

The similarities and differences between the graphemics of these manuscripts will be discussed and interpreted on the basis of the literature, as well as on the basis of the author's own research. The majority of the analysis will involve the marking of palatal phonemes, which are today usually written *lj* /lʲ/ and *nj* /nʲ/, however a contrastive analysis will also encompass the writing of all other phonemes that display differences between manuscripts or within an individual manuscript.

Vera Blažević Krezić

Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku,
Odsjek za hrvatski jezik i književnost

Ivana Eterović

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za kroatistiku

Pogled na jezik *Libra od mnozijek razloga* u kontekstu hrvatskih književnojezičnih koncepcija 16. stoljeća

Hrvatska filologija posljednjih desetljeća bilježi sve veći broj kritički priređenih, u latiničkome prijepisu i/ili transkripciji objavljenih starih hrvatskih tekstova pisanih svim trima pismima, zahvaljujući čemu su znatno unaprijeđene spoznaje o povijesti hrvatskoga književnog jezika, osobito kada je riječ o prijelomnome 16. stoljeću. Zamjetna je pritom i tendencija da se hrvatski ćirilički korpus, koji je dosad počesto izmicao sustavnijim filološkim raščlambama, pomakne s ruba prema središtu znanstvenoga interesa. U tome korpusu važno mjesto zauzima dubrovačka sastavnica, u kojoj je rukopisna ćirilička tradicija njegovana stoljećima i koja obuhvaća tekstove različitih funkcionalnih registara, posebice bogata u 16. stoljeću. Među opsežnijim tekstovima dubrovačke ćiriličke pismenosti nalazi se i *Libro od mnozijek razloga*, zbornik pretežno nabožnoga sadržaja iz 1520. godine. Objavljujući ga u cijelosti prije stotinjak godina, Milan Rešetar ustvrdio je da su njegovi članci nastali pod utjecajem različitih predložaka „okrenutih“ na dubrovački govor: glagoljičkih na narodnome i ćiriličkih na crkvenoslavenskome jeziku te talijanskih, a pronašao je čak i kajkavski utjecaj. U ovome izlaganju prikazat će se rezultati istraživanja odabranih jezičnih značajki *Libra* na fonološkoj, morfološkoj i sintaktičkoj razini te usporediti s drugim hrvatskim tekstovima 16. stoljeća. Cilj je izlaganja detaljnije rasvijetliti njegov odnos u prvome redu prema čakavskoj i crkvenoslavenskoj jezičnoj tradiciji u duhu suvremenih filoloških me-

toda, ali i pobliže odrediti mjesto koje zauzima među različitim hrvatskim književnojezičnim koncepcijama 16. stoljeća.

An overview of the language of *Libro od mnozijek razloga* in the context of 16th-century Croatian literary and linguistic concepts

In recent decades, Croatian philologists have published an ever greater number of critical editions of old Croatian texts in all three Croatian historical scripts with Latin transcriptions. Thanks to this, knowledge of the history of the Croatian literary language has been significantly improved, especially as regards the critical 16th century. The Croatian Cyrillic corpus, which was previously frequently ignored in systematic philological analysis, has also notably been moved away from the margin of scientific interest towards the centre. Cyrillic texts from Dubrovnik hold an important place in this corpus; the Cyrillic manuscript tradition was maintained in Dubrovnik for centuries, encompassing texts in various registers, and it was especially rich in the 16th century. One of the best preserved texts of Dubrovnik's 16th-century Cyrillic corpus is *Libro od mnozijek razloga*, a 1520 miscellany of mostly religious content. Milan Rešetar published the work in its entirety over 100 years ago, claiming that its chapters had been written under the influence of various source texts that reflected the dialect of Dubrovnik; Glagolitic texts in the folk language, Cyrillic texts in Old Church Slavonic, Italian texts, and even Kajkavian texts. This research will show the results of research on particular linguistic characteristics of *Libro od mnozijek razloga* on the phonological, morphological, and syntactic level; it will also compare the text to other 16th-century Croatian texts. The goal is to provide detailed insight into the relationship between *Libro od mnozijek razloga* and the Čakavian and Old Church Slavonic literary traditions in the spirit of modern philological methods, as well as to specify the place it holds between various 16th century Croatian literary and linguistic concepts.

Barbara Lomagistro

Sveučilište u Bariu

Pismo *Libra* od mnozijek razloga u okviru pisarske djelatnosti u Dalmaciji

U radu se prvenstveno analiziraju paleografske i kodikološke oznake *Libra od mnozijek razloga*. Ispitivanje se posebno oslanja na dostignuće suvremenije paleografske metode prema kojima se pojam minuskule odnosi na strukturu slova koja se uključuju u četverolinijskoj shemi redaka, dok se pojam kurzivnosti odnosi na način pisanja, tj. na manje-više izrazita sklonost prema spajanju pojedinih poteza slova i/ili spajanju slova među sobom. Inače rečeno, minuskula naznačuje ustroj pisma dok kurziv (ili brzopis) naznačuje proces pisanja. Međutim, treba uzeti u obzir da spajanje poteza i slova u toku vremena uzrokuje i znatne promjene nekih slovnih oblika. Prema tome, kurzivnost djeluje kao jedan od najglavnijih činilaca paleografskog razvitka. Odatle proizlazi da se pojmovi minuskule i kurziva ne poklapaju, a sklapanje minuskulnog ustroja s raznim stupnjevima kurzivnosti dovede do raznovrstnih rezultata. *Libro od mnozijek razloga* pruža zgodnu priliku da se proučavaju neke takvim obrazom dostignute vrste ćiriličke minuskule – kaligrafske, malo kurzivne, sasvim kurzivne – kojima su se služili razni pisari u određenom razmaku vremena, i njihova uloga u pisanoj kulturi Dalmacije koja, kako je poznato, počiva na temeljitoj višepismenosti.

Dakle rad razmatra i fenomenologiju minuskulne ćirilice u okviru paleografskog razvitka toga pisma u Dalmaciji i u susjednim ćiriličkim kulturama i istodobno njezinu funkcionalnost u vezi s latiničkom i glagoljičnom pismošću. Na temelju takvog razmatranja i vodeći računa o nekim kodikološkim podacima *Libra* (posebice o signaturama svezaka), pokušava se iznijeti novu hipotezu o nastanku ovog zanimljivog zbornika.

The script of *Libro od mnozijek razloga* within the framework of scribal activity in Dalmatia

This paper primarily analyses the palaeographic and codicological characteristics of *Libra od mnozijek razloga*. This research relies especially on the achievements of modern palaeographic methods, according to which the concept of minuscule script relates to the structure of letters included in a four-line system, while the concept of cursiveness relates to the degree to which particular letter strokes or letters are joined during the writing process. In other words, minuscule indicates the structure of the script, while cursive indicates the writing process. However, it must be taken into consideration that the merging of strokes and letters eventually resulted in significant changes to some letter forms. Thus, cursiveness acts as one of the main factors in palaeographic development. It follows that the concepts of minuscule and cursive do not overlap; connecting a minuscule structure with various degrees of cursiveness leads to various results. *Libro od mnozijek razloga* offers a good opportunity to study some such forms of Cyrillic minuscule (calligraphic, slightly cursive, fully cursive) resulting from this connection, which were used by various scribes across a particular time period, as well as their role in Dalmatian written culture, which was founded on multiple scripts.

This research thus also examines the phenomenology of minuscule Cyrillic script within the framework of the script's palaeographic development in Dalmatia and in neighbouring Cyrillic cultures, while also examining its functionality as related to Latin and Glagolitic literacy. This research lays out a new hypothesis on how this interesting collection was created on the basis of the aforementioned considerations some codicological data from *Libro od mnozijek razloga* (especially the signatures of the volumes).

Marinka Šimić

Staroslavenski institut, Zagreb

Antonija Zaradija Kiš

Institut za etnologiju i folkloristiku, Zagreb

Cvijet kreposti u *Libru od mnozijek razloga*: animalističke i leksičke osobitosti

Cvijet kreposti ili *Fiore di virtù* moralno-didaktičko je djelo nastalo u 14. stoljeću u Italiji. Sastoji se od 35 poglavlja pisanih bolonjskim vernakularom zbog čega je djelo bilo pristupačno širokom društvenom sloju. Izum tiska učinio ga je jednim od najpopularnijih europskih djela pučke književnosti u rasponu od nekoliko stoljeća, tijekom kojih *Fiore di virtù* biva prevedeno na nekoliko drugih europskih vernakulara: francuski, španjolski, katalonski, njemački, grčki, rumunjski, armenski. Na slavenskom je prostoru djelo prevedeno na hrvatski, ruski i srpski jezik, koji je ujedno i najmlađi slavenski prijevod iz 1800. godine.

U hrvatskoj je književnoj tradiciji *Cvijet kreposti* bio posebice popularan, o čemu svjedoči činjenica da je očuvan na trima pismima: glagoljici, ćirilici i latinici, a to su ujedno i tri hrvatske redakcije *Fiore di virtù* koje svoju slavu doživljavaju na razmeđu srednjovjekovnoga i renesansnoga književnog izričaja. I dok se glagoljska inačica nalazi u pet zbornika iz 15. i 16. stoljeća, najstarija ćirilska tek je djelomično očuvana jedino u *Libru od mnozijek razloga*, dubrovačkom zborniku iz 1520. godine i sadrži uglavnom ona poglavlja koja pripadaju mlađoj proširenoj talijanskoj varijanti *Fiore di virtù* koja u konačnici broji 41 poglavlje. Dubrovačkom zborniku nedostaje početak kojemu pripada upravo *Cvijet kreposti* pa je stoga ovo djelo u ćirilskoj varijanti nepotpuno. *Cvijet* je u *Libru* pisan štokavskim narječjem i dubrovačkim govorom 16. stoljeća, ali sa znatnim oslanjanjem na starije glagoljske predloške, tj. s čakavskim i crkvenoslavenskim utjecajem. Leksik je

Cvijeta kreposti posebice zanimljiv jer sadrži nekoliko jezičnih slojeva među kojima su najdominantniji: crkvenoslavenski: *lačnoga, varui se, rabъ, mniši*, romanski: *almanko, na glotuniu, akvila, žmuo, timunъ, perikulozo, žintileca*, dubrovački: *mahnitacъ, lega se, parahu, guverna, salacu, dumna, namuranъ*. Navedene će leksičke osobitosti biti razrađene u ovom radu kao i kratki animalistički odlomci svakoga poglavlja koji slikovito vizualiziraju čovjekove mane i vrline, temeljne moralno-didaktičke odrednice ovoga djela.

The Flower of Virtue in *Libro od mnozijeh razloga*: Animalistic and Lexical Features

The Flower of Virtue or *Fiore di virtù* is a 14th-century moral didactic work from Italy. It consists of 35 chapters written in the Bologna vernacular, which made it available to a wide population. The invention of the printing press made it one of the most popular European works of folk literature across a few centuries, during which *Fiore di virtù* was translated into a few other European vernaculars: French, Spanish, Catalan, German, Greek, Romanian, and Armenian. The work has been translated into Croatian, Russian, and Serbian (the most recent Slavic translation, from 1800).

In the Croatian literary tradition, *Flower of Virtue* (Cro. *Cvijet kreposti*) was especially popular, as witnessed by the fact that versions have survived in three scripts: Glagolitic, Cyrillic, and Latin. These three are also three Croatian recensions of *Fiore di virtù*, which lie on the border between Mediaeval and Renaissance literature. While the Glagolitic version is present in five miscellanies from the 15th and 16th centuries, the oldest Cyrillic version has survived only partly in *Libro od mnozijeh razloga*, a 1520 miscellany from Dubrovnik; this version contains mostly those chapters belonging to the more recent, expanded Italian version of *Fiore di virtù*, which numbers a total of 41 chapters. The Dubrovnik miscellany lacks the beginning, which contains *Flower of Virtue*, and so the Cyrillic version of this work

is incomplete. The version in *Libro od mnozijek razloga* is written in Dubrovnik's 16th century Štokavian dialect, albeit with significant reliance on older Glagolitic templates, thus displaying Čakavian and Old Church Slavonic influence. The vocabulary of *Flower of Virtue* is especially interesting as it contains a few linguistic layers, the most dominant of which are: Old Church Slavonic: *lačnoga, varui se, rabъ, mniši*; Romance: *almanko, na glotuniu, akvila, žmuo, timunъ, perikulozo, žintileca*, dubrovački: *mahnitacъ, lega se, parahu, guverna, salacu, dum-na, namuranъ*. These lexical features will be analysed in this research, as will the brief animalist paragraphs in each chapter that vividly portray man's flaws and virtues, the foundational moral and didactic determinants of this work.

Amir Kapetanović

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Priča o premudrom Akiru iz Libra od mnozijek razloga (1520.) u odnosu na starije i mlađe hrvatske tekstne inačice i njihove različite jezične stilizacije

Srednjovjekovna priča o premudrom Akiru javlja se u hrvatskim pisanim izvorima od 15. stoljeća. Najstarija danas poznata inačica toga teksta nalazi se u glagoljičnom *Petrisovu zborniku*, a jezik toga teksta pripada glagoljaškom čakavsko-crkvenoslavenskom književnom varijetetu, koji je obogaćen i nekim kajkavizmima. Tekst se prepisivao i nakon srednjega vijeka, pa čakavsko-kajkavsku inačicu teksta, u koju su uneseni i neki štokavizmi, nalazimo i u prijepisu iz 17. stoljeća u latiničnom *Derečkajevu zborniku*. Obje te inačice teksta bile su već predmetom filoloških analiza (Stipčević 2012; Hercigonja 2002). Poznata je još jedna hrvatska inačica teksta što je nastala između tih spomenutih

dviju, štokavska i ćirilična, iz zbornika s početka 16. st. koji je poznat kao *Libro od mnozijek razloga*. Ako se promatraju sve tri inačice teksta zajedno, po zastupljenosti pisama (glagoljica, ćirilica, latinica) i po jezičnim prilagodbama (ćakavsko-crkvenoslavenska, štokavska, ćakavsko-kajkavska) vidi se jezična (dijalektna) i kulturna razvedenost prostora Hrvata od 15. do 17. stoljeća. Osvrt na inačicu teksta iz *Libra* davno je već napisan (Dyrnovo 1931), pa bi trebalo u ovom prilogu ponovno razmotriti tu štokavsku prilagodbu i usporediti ju s jezičnom uporabom u ostalim dvjema, u okviru hrvatske jezične povijesti i u kontekstu hrvatskih zbornika u kojima su se našle tekstne inačice priče. Prilog slične tematike nedavno je objavljen (Mitani 2017), ali u njemu fokus filološke analize nije bio na jezičnoj uporabi nego na odnose među rukopisima i njihovim (južnoslavenskim) vezama s posebnim osvrtom na društvene uvjete u kojima su njihovi zapisivači djelovali.

The Story of Akir the Wise from Libro od mnozijek razloga (1520) as compared to older and more recent Croatian versions of the texts and their various stylisations

The Mediaeval story of Akir the Wise first appeared in Croatian written sources in the 15th century. The oldest known version of this text is found in the Glagolitic *Petris Miscellany*, the language of which is the Glagolitic Ćakavian-Old Church Slavonic literary variety enriched with some Kajkavian loanwords. This text was transcribed after the Middle Ages as well; a Ćakavian-Kajkavian version of the text including some Štokavian loanwords is also found in a 17th-century transcription in the Latin script *Derečkaj Anthology*. Both texts have already been subjected to philological analysis (Stipčević 2012; Hercigonja 2002). Another Croatian version of this text written between the two aforementioned texts, in the Štokavian dialect and Cyrillic script, hails from a 16th-century miscellany known as *Libro od mnozijek razloga*. If all three versions of the text are viewed collectively, the use of various scripts (Glagolitic, Cyrillic, Latin) and linguistic ad-

justments (Čakavian-Old Church Slavonic, Štokavian, Čakavian-Kajkavian) show the linguistic (dialectal) and cultural diversity of the Croats between the 15th and 17th century. An overview of the version of the text from *Libro od mnozijek razloga* was written long ago (Durnovo 1931); the current research will re-examine Štokavian accommodations and compare them with linguistic usage in the other two texts within the framework of Croatian linguistic history and in the context of Croatian miscellanies containing textual versions of the story. Research on a similar topic was recently published (Mitani 2017), however its philological analysis focuses not on linguistic usage but on the relationship between manuscripts and their (South Slavic) connections, with a special view to the social conditions amidst which the scribes of these texts worked.

Lejla Nakaš

Filozofski fakultet u Sarajevu

Skazanije i pripovidjenje od suda velikoga (*Libro od mnozieh razloga* 49a-56b)

U radu se istražuju tekstualne podudarnosti ove eshatološke pripovijesti s primjerkom srodnog teksta iz *Plovdivskog zbornika* 116(54) *Čude-sa jako hote priti na zemlju ka sudnjemu dnevi* 101a-108b. Oba su zbornika iz istog vremena, oba pisana ćirilicom, ali prvi potječe iz katoličkog, a drugi iz pravoslavnog ambijenta. Po svojoj kompoziciji ovi tekstovi otkrivaju bliskost sa spjevom *El giudicio generale*, kojega je 1537. godine izdao Francesco Benvenuto, ali koji ima stariju tradiciju nego što su njegove najstarije sačuvane tiskane verzije. Događaji posljednjeg vremena u sva tri teksta prikazuju se kroz petnaest dana, a već od prvog dana *Libro od mnozieh razloga* i *Plovdivski zbornik* pokazuju tekstualna preklapanja [kako jedanъ mirъ sazidanъ 52b : jako mirъ zidanъ 101b].

Otkriće ovih podudarnosti ima prvorazredan značaj za razumijevanje ambijenta u kojem je pisan *Plovdivski zbornik*, jer bi to bila druga potvrda za mogućnost da su u ovaj zbornik ušli tekstovi koji su tradirani u zaleđu Dubrovnika. Naime, u dosadašnjem istraživanju *Plovdivskog zbornika* istaknuto je kako dio hronografa čiji se sadržaj odnosi na zidanje Dubrovnika govori za tu mogućnost [120a: *od Adama ljeta 620. počē se graditi Dubrovnik od Cavtata*].

Skazanije i pripovidjenije od suda velikoga (*The story of Judgment Day*) (*Libro od mnozijek razloga* 49a-56b)

This paper explores textual correlations between this eschatological narrative and a copy of a related text from the *Plovdiv Miscellany* 116(54) entitled Čudesā jako hote priti na zemlju ka sudnjemu dnevi (*Miracles of Judgment Day*) 101a-108b. Although the miscellanies are contemporaneous and both are written in Cyrillic script, the first hails from a Catholic region while the second hails from an Orthodox region. The structure of these texts reveals similarities to *El giudicio generale*, a text published in 1537 by Francesco Benvenuto, but which displays an older tradition than its oldest surviving printed copy. The events of the end times are portrayed in all three texts through fifteen days; both *Libro od mnozijek razloga* and the *Plovdiv Miscellany* display textual correspondences from the first day [kako jedanъ mirъ sazidanъ 52b : jako mirъ zidanъ 101b].

The discovery of these correspondences are of exceptional significance to an understanding of the environment in which the *Plovdiv Miscellany* was written, representing what would be the second confirmation of the possibility this miscellany contains traditional texts from the hinterland of Dubrovnik. Specifically, research on the *Plovdiv Miscellany* has noted that a part of the chronicle relates to the construction of Dubrovnik's walls [120a: *od Adama ljeta 620. počē se graditi Dubrovnik od Cavtata*].

Josip Vučković

Filološki fakultet Sveučilišta u Vilniusu

Pamćenje budućnosti: *Sud veliki Gospodinov* u ćirilickome *Libru od mnozijek razloga* (1520.) i hrvatskoglagoljski srednjovjekovni narativni prikazi Posljednjega suda

Pamćenje se u srednjemu vijeku često shvaćalo kao »stvaralačko umijeće« (Carruthers 1998) koje se uvelike temeljilo na toposima, jedinicama pamćenja »s karakterističnom semantičkom jezgrom koja ostaje relativno stabilnom« (Dziadul 2014). Tekst koji je predmet ovoga izlaganja, *Sud veliki Gospodinov* iz dubrovačkoga ćirilickoga rukopisa, temelji se na dvama toposima – (i) na toposu *Arma Christi* i na (ii) *Djelima milosrđa* iz završetka petoga Kristova govora (tzv. *Male apokalipse*) iz Evanđelja po Mateju (Mt 25,31–46).

Neki su hrvatskoglagoljski tekstovi o Sudnjemu danu već bili površno uspoređivani sa *Sudom velikim Gospodinovim*. U analizi sadržaja ćirilickoga *Libra od mnozijek razloga*, M. Rešetar je taj tekst usporedio sa *Sudom gospodina Boga* iz *Zbornika duhovnoga štiva IV a 48*, ustvrdivši da u tekstološkome smislu hrvatskoglagoljski tekst »nema nikakva posla« s onim iz ćirilickoga rukopisa (Rešetar 1933). Ipak, s obzirom na veliku pažnju koju oba teksta poklanjaju *Djelima milosrđa*, zanimljivo bi bilo usporediti načine na koji se u njima obrađuje taj topos. Osim toga, usporedba se može proširiti i na druge dijelove *Suda velikoga Gospodinova*. Naime, iako u spomenutoj inačici *Suda gospodina Boga* nije potvrđen topos *Arma Christi* na komu se temelji početak *Suda velikoga Gospodinova*, taj je topos nedavno uočen u inačicama *Suda gospodina Boga* iz *Berčićeva zbornika br. 5* i *Tkonskoga zbornika* (Vučković 2019). Pojava zajedničkih duhovnih predodžbi u različitim tekstovima svjedoči o njihovoj važnosti u hrvatskome književnome pamćenju

Sudnjega dana, dok razlike u realizacijama istoga toposa – osobito one među različitim varijantama *Suda gospodina Boga* – pokazuju da su hrvatski srednjovjekovni pisci pamćenje shvaćali kao fleksibilan mehanizam koji je potpomagao književnu invenciju.

Memory of the future: *Sud veliki Gospodinov* in the Cyrillic *Libro od mnozijeh razloga* (1520.) and medieval Croatian Glagolitic narrative representations of the Last Judgement

In the Middle Ages, memory was often interpreted »as a compositional art« (Carruthers 1998), and it was largely based on *topoi*, units of memory with »a specific semantic core that remains relatively stable« (Dziadul 2014). The text under examination, the *Lord's Great Judgement* from the Ragusean Cyrillic manuscript, is developed around two such *topoi* – (i) *Arma Christi* and the (ii) *Works of Mercy* from the closure of Christ's *Olivet discourse* (Mt 25,31–46).

Some Croatian texts on the Doomsday have already been superficially compared with the *Lord's Great Judgement*. In his analysis of the content of the Ragusean MS, M. Rešetar has compared it with the *Judgement of the Lord God* from the *Miscellany of spiritual readings IV a 48*, stating that these two texts have »nothing to do« with one another textologically (Rešetar 1933). However, their shared emphasis on the *Works of Mercy* invites a comparison of the ways in which the *topos* is treated. The opportunities for comparison reach even further: while the aforementioned variant of the *Judgement of the Lord God* contains no *Arma Christi topos*, in contrast to its presence in the opening of the *Lord's Great Judgement*, the *Arma Christi topos* has been recently observed in the variants of the *Judgement of the Lord God* in the *Berčić's miscellany no. 5* and the *Tkon miscellany* (Vučković 2019). The common spiritual imageries attest to their importance in the medieval Croatian literary memory of the Doomsday. The differences in

the manifestations of the same *topoi* – especially those between the variants of the *Judgement of the Lord God* – reveal that Croatian writers understood *memoria* as a flexible vehicle assisting literary invention.

Vesna Badurina Stipčević

Staroslavenski institut, Znanstveni centar izvrsnosti za hrvatsko
glagoljštvo, Zagreb

Apokrifni tekstovi u *Libru od mnozijek razloga* (1520)

Apokrifi su napisani još u počecima kršćanske pismenosti, zbog raznih razloga nisu postali dio biblijskoga kanona, uglavnom zbog sadržaja koji se nije podudarao s najstarijom kršćanskom tradicijom. Mašta apokrifnih autorâ oblikovala je vrlo popularna i rado čitana djela, koja su znatiželjnim slušateljima i čitateljima pripovijedala o zanimljivim zgodama i događajima, o kojima kanonski spisi malo ili uopće ne pričaju. Apokrifi su bili vrlo popularni još u antici, a osobito u srednjem vijeku. Utjecaj apokrifa na razvoj liturgije, pučke pobožnosti i religiozne umjetnosti bio je snažan i značajan. Korpus srednjovjekovne hrvatske književnosti sastavljen je od znatnog broja apokrifa. Zbornik raznovrsnoga sadržaja, *Libro od mnozijek razloga* (1520), sadrži neke od istaknutih apokrifnih tekstova. *Apokrif o Josipu prekrasnom* i dva apokrifa o *Abrahamu* i njegovoj smrti pripadaju starozavjetnim apokrifima, a *apokrif o apostolu Tomi* dio je novozavjetne apokrifne literature. Apokrifne elemente ima i zbornička *Legenda o 12 petaka*, raširena u više verzija u istočnim i zapadnim književnostima. U referatu su predstavljeni sadržaj i provenijencija spomenutih zborničkih apokrifa, dosadašnja istraživanja, a posebna će pažnja biti posvećena usporedbi s istovrsnim tekstovima u drugim hrvatskim srednjovjekovnim izvorima.

Apocryphal texts in *Libro od mnozijek razloga* (1520)

The biblical apocrypha written during early Christianity did not become a part of the biblical canon for various reasons, mostly because of their content, which did not correspond with the oldest Christian tradition. The imagination of the apocrypha's authors resulted in very popular, happily read works that told interested listeners and readers about interesting incidents and events the canonical texts speak little about or do not acknowledge whatsoever. The apocrypha were very popular in ancient times, and especially so during the Middle Ages. Their influence on the development of liturgy, folk piety, and religious art was powerful and significant. The corpus of Mediaeval Croatian literature contains a significant number of apocrypha. *Libro od mnozijek razloga* (1520), a miscellany with various content, contains some of the better-known apocryphal texts. *The Apocrypha of Joseph the Beautiful* and two apocrypha of *Abraham* and his death are Old Testament apocrypha, while the *Acts of Thomas* are New Testament apocryphal literature. There are also apocryphal elements in the *Legend of 12 Fridays*, which has been expanded upon in numerous versions in both Eastern and Western literature. This paper presents the content and provenance of the aforementioned apocrypha in the miscellany, as well as current research on them. Special attention shall be paid to a comparison with similar texts in other Mediaeval Croatian sources.

Milica Mikecin

Hrvatsko katoličko sveučilište, Zagreb

Apokrifni tekstovi o Abrahamu u *Libru od mnozijeh razloga*

U starozavjetnoj apokrifnoj književnosti sačuvana su dva apokrifa o Abrahamu: *Abrahamovo otkrivenje* (*Apocalypsis Abrahae*) i *Abrahamov zavjet* (*Testamentum Abrahae*). U dubrovačkom ćirilichnom zborniku *Libro od mnozijeh razloga* (1520.) nalaze se jedan do drugoga tekstovi obaju apokrifa. Prvi tekst pod naslovom čtenje ōd Abrama sadrži skraćenu prijevodnu preradu samo prvoga dijela *Abrahamova otkrivenja*, u kojem je riječ o Abrahamovu odvrćanju od idolopoklonstva, ali ne i drugoga dijela, u kojem se nalazi Abrahamovo eshatološko viđenje neba. Drugi tekst pod naslovom ōd smarti Abramove sadrži sažetak samo prvoga dijela *Abrahamova zavjeta*, u kojem se pripovijeda o Abrahamovu viđenju zagrobnoga života duše. Apokrif *Abrahamov zavjet*, koji se naziva još i *Abrahamova smrt*, sačuvan je u hrvatskoj srednjovjekovnoj glagoljskoj književnosti u pet različitih rukopisa, u *Oxfordskom zborniku* (15. st.), *Petrisovu zborniku* (1468.), *Sienskom zborniku* (16. st.), *Tkonskom zborniku* (16. st.) i u *Berčićevoj zbirci br. 5* (15. st.). U radu se provodi jezična i tekstološka analiza obaju tekstova, vrednuje se Jagićeva usporedba teksta *Abrahamova otkrivenja* iz *Libra* s najstarijim sačuvanim slavenskim tekstom toga apokrifa – ruskostaroslaven-skim tekstom iz *Silvestrovskoga zbornika* (14. st.), te se utvrđuje odnos između ćirilichnoga teksta *Abrahamova zavjeta* iz *Libra* i svih sačuvanih glagoljičnih tekstova toga apokrifa.

Apocryphal texts about Abraham in *Libro od mnozijeh razloga*

Two Old Testament apocrypha about Abraham have survived: *Apocalypsis Abrahae* and *Testamentum Abrahae*. *Libro od mnozijeh razloga* (1520), a Cyrillic miscellany from Dubrovnik, contains the texts of both apocrypha one after the other. The first text, entitled čtenje ōd Abrama, contains an abbreviated translation of only the first part of *Apocalypsis Abrahae*, which describes Abraham's rejection of idolatry; the second part, which contains Abrahams eschatological vision of heaven, is missing. The second text, entitled ōd smarti Abramove, contains a summary of only the first part of *Testamentum Abrahae*, which describes Abraham's view of the afterlife. The apocryphal *Testamentum Abrahae* has survived in five different Mediaeval Croatian Glagolitic manuscripts: the *Oxford Miscellany* (15th century); the *Petris Miscellany* (1468); the *Siena Miscellany* (16th century); the *Tkon Miscellany* (16th century); the *Berčić Collection no. 5* (15th century). This research involves a linguistic and text-linguistic analysis of both texts, evaluates Vatroslav Jagić's comparison of *Apocalypsis Abrahae* from *Libro od mnozijeh razloga* with the oldest surviving Slavic text of this apocrypha – a Russian Old Church Slavonic text from the *Sylvester Miscellany* (14th century), and affirms the relationship between the Cyrillic text of *Testamentum Abrahae* from *Libro od mnozijeh razloga* and all surviving Glagolitic texts of this apocrypha.

Marija-Ana Dürriegl

Staroslavenski institut, Zagreb

Za ljubav Isukarsta – pripovijest o sv. Julijanu

U dubrovačkom „Libru od mnozijek razloga“ zapisana je jedna verzija legende o sv. Julijanu (s nadimkom Svrtištar, kako ga zove Marko Marulić) koja je u hrvatskoj staroj književnosti vrlo skromno zastupljena. Ova se verzija u nekoliko elemenata razlikuje od one u „Zlatnoj legendi“ J. da Vorragine, a temeljna tekstološka i književnopovijesna analiza tek predstoji. U okviru hagiografske književnosti na slaven-skom idiomu s područja Hrvatske ova *istoria* (!) zanimljiva je s tematsko-sadržajnog, ali i kompozicijskog i retoričko-figuralnog gledišta, a tim će pitanjima biti posvećeno naše razmatranje. U dramatičnom tekstu koji se spazmodično kreće preko nekoliko presudnih (kadšto neočekivanih) vrhunaca, od kojih je jamačno najneobičnije ubojstvo vlastitih roditelja (doduše, nehotično i izazvano đavoljom prijevarom) do smirenja u Kristovu oproštenju. Žulijan (Julijan) je jedan od svetaca koji se, nakon počinjenja teškoga grijeha, kaju i bivaju spašeni od vječne muke – dapače, ovdje se izrijeком u molitvenom zaključku kaže: „Žulianъ звани izpovednikъ blaženi da na nebu i na zemli bude našъ otvietnikъ amenъ“. Egzemplarnost se ovoga hagiografskog teksta miješa s motivskim sastavnicama koje kao da nose odjeke raznih literarnih izvora, žanrova ili tradicija; u tom smislu ovaj tekst djeluje poput kakova compositum-a i kao takav je veoma samosvojan u našoj sačuvanoj srednjovjekovnoj i ranonovovjekovnoj književnosti.

Za ljubav Isukarsta (For the love of Christ) – the story of St. Julian

“Libro od mnozijeh razloga” from Dubrovnik includes a version of the legend of St. Julian, which is very rarely present in old Croatian literature. This version differs from that in Jacobus da Varagine’s “Golden Legend”; a thorough text-historical and literary-historical analysis has yet to be performed. Within the framework of hagiographic literature in the Slavic idiom created on Croatian territory, this *istoria* (!) is noteworthy for its themes and content, as well as its compositional, rhetorical, and figural standpoint; our analysis shall focus on these issues. In a dramatic text that moves spasmodically through a few crucial (sometimes unexpected) peaks, the most unusual of which is certainly his commission of patricide (albeit unintentional and caused by the devil’s deception), Julian finally finds peace in Christ’s forgiveness. Julian is a saint who, after committing a grave sin, repents and is saved from eternal torment – in fact, the conclusion of the prayer in *Libro od mnozijeh razloga* explicitly states: “Žulianъ zvani izpovednikъ blaženi da na nebu i na zemli bude našъ otvietnikъ amenъ”. The exemplary nature of this hagiographic text is combined with components of motifs that seem to bear traces of various literary sources, genres, or traditions; in this sense, the text seems to be a kind of composite, and as such, is highly unique in surviving Mediaeval and early-modern Croatian literature.

Dolores Grmača

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Usporedba hagiografija u *Libru* i u *Dubrovačkim legendama*

Tekstovi dubrovačke srednjovjekovne lijepe književnosti vrlo su rijetki, a iznimke su dva važna rukopisna kodeksa *Libro od mnozijekh razloga* i *Dubrovačke legende* koji su nesumnjivo nastali prema starijim predlošcima te spadaju u rijetke primjere dubrovačke medijevalne proze. Premda su pisani različitim medijima, *Libro* ćirilicom, a *Dubrovačke legende* latinicom, oba su nastala u približno isto vrijeme tijekom 16. stoljeća na području Dubrovačke Republike. U fokusu ovog istraživanja bit će tekstovi iz tih kodeksa koji su generički primarno derivirani iz svetačko-religiozne literature, ali sadrže i popularne elemente karakteristične za svjetovnu fantastičnu i romanesknu prozu. U *Dubrovačkim legendama* to je Život blažene Rosane te svetačke legende kojima se veliča askeza i eremitski život: Život svete Marije, Život svete Eufrosine, Život svete Pelagije, Život svete Marije Egipatske. U *Libro od mnozijekh razloga* također su inkorporirane romaneskne hagiografije koje okupljaju svece različitih sudbina iz udaljenih krajeva, poput sv. Ivana Zlatoustog, sv. Jurja i sv. Julijana. Takav pak izbor uzbudljivih fabula nesumnjivo je odraz usklađenosti s očekivanjima naručitelja i recipijenata kojima su namijenjene, odnosno čitateljskih zajednica u čijem kontekstu nastaju. Stoga će se posebna pozornost posvetiti analizi različitih modela svetosti s obzirom na prilagođavanje ciljanoj publici te sličnostima i razlikama koje se mogu uspostaviti između modela *muške* i ženske svetačke beletristike, poput pripovjedačevih stavova i njegove aksiologije, narativnih strategija, prozopografije svetačkih likova i sl.

A comparison of hagiographies in *Libro od mnozijekh razloga* and the *Dubrovnik Legends*

Mediaeval prose texts from Dubrovnik are very rare, the exceptions being two important manuscript codices – *Libro od mnozijekh razloga* and the *Dubrovnik Legends*, which were undoubtedly created after older exemplars. Although written in different media, the *Libro* in Cyrillic script and the *Dubrovnik Legends* in Latin script, they were both written in the Republic of Ragusa during roughly the same part of the 16th century. This research will focus on generic texts from these codices that were primarily derived from religious literature, but which also contain popular elements typical of secular fiction and Romanesque prose. The texts at hand from the *Dubrovnik Legends* are Život blažene Rosane and legends of saints whose ascetic, hermetic lifestyle is glorified: Život svete Marije, Život svete Eufrosine, Život svete Pelagije, Život svete Marije Egipatske. *Libro od mnozijekh razloga* also incorporates Romanesque hagiographies, which bring together saints with varying fates from distant lands, such as St. John Chrysostom, St. George, and St. Julian. This selection of exciting stories is undoubtedly a reflection of compliance with the expectations of the patrons who ordered the books and the recipients they were intended for – in other words, the reading community within the context of which they were written. Special attention shall thus be paid to an analysis of various models of saints with regard to how the books were accommodated to their target audience, as well as to similarities and differences between the models of *male* and *female* hagiographies, such as the narrator's opinions and values, narrative strategies, the prosopography of saints, etc.

И заратни чедри брими изапопниче на заратнехъ

Асоръ соръ протити антисъ бнми пнско олон

Садръ пероуе мншадхъ аакоотиръ порботан нндрово
рншт оларотнрѣ пероуе ноутѣдштмъ деанио оларо аѣ
тин аадрѣ дзирѣжт гдмъ ааро прнкоат

Унл помикан гдмдн жнпотъ аѣ гдн тон
бунити нпретншт стрѣпатн чед нѣта аншт
соте нѣдрѣтѣ нпое итннн онл пнмо олон
нпоститнкт пероуе мншт аѣ тон чедри нѣдн то
пан чнѣтл рсидо протити антс он

• • **И** прнѣ прнчедра нпрнѣнн копнѣ попорѣтн рнѣ
протитанн оларѣ рѣтн дрѣ порѣн нзнѣшт нпнтѣрѣ
аакоотн тон морао оитн онл шѣ пошнѣн порѣтѣ чѣ
дрмъ протн салѣтл аѣ оитн садрѣ посаръ изапопн
нннмъ рѣдѣ нзотнѣцѣтн аѣ потомъ посар пофнко
зорѣ нѣтѣ нѣтнрѣ ѿ нѣтн пннмора

Умхннпостн мѣдрѣ пѣтннл пншт мѣхннпостн
нѣ мѣрнѣмн законнн пннннѣ мѣхннпн оунто аѣнѣс
нѣ мѣхннпн нѣдрѣмнѣ аѣтонѣ зорѣ мнѣснн аѣнѣс
нѣ мѣхннпн ѿхѣтѣост аѣнѣмѣ помѣнѣо рѣдѣлѣ
нпѣметн аѣнѣннѣ мѣхннпн нннннн оѣо стѣрѣ аѣ
нѣодршннн нѣо ннѣ сѣссонмъ пѣмѣтл аѣоосн

И прнмнѣнннѣ аѣжѣ мѣхннпостн оѣо аѣнѣмъ
аѣ посарѣн аѣтл пннн ннѣт стѣрѣ чѣрѣнѣтѣ
нѣнѣ аѣооо мѣхннпнл

ORGANIZATORI SKUPA

Ogranak Matice hrvatske u Dubrovniku
Odsjek za kroatistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

ORGANIZACIJSKI ODBOR

prof. dr. Mateo Žagar, predsjednik
izv. prof. dr. Dolores Grmača, supredsjednica
izv. prof. dr. Lahorka Plejić Poje
doc. dr. Ivana Brković
prof. dr. Tomislav Bogdan
prof. dr. Slavica Stojan

NAKLADNIK

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Za nakladnika: Miljenko Šimpraga,
o. d. dekana Filozofskoga fakulteta

OBLIKOVANJE I SLOG

KaramanDesign

TISAK

Kolor klinika, Zagreb

ISBN: 978-953-175-877-2